Gemeente
Amsterdam

Bezoekadres
Weesperplein 8
1018 XA Amsterdam

Postbus 2758
1000 CT Amsterdam
amsterdam.nl/TAC

Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC)

Retouradres: Postbus 2758, 1000 CT Amsterdam

B&W
Voor deze de afdeling Zuidas
t.a.v. mevrouw R. van Grondelle
Postbus 79092
1070 NC Amsterdam

Datum 21 april 2016
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Behandeld door Dhr F.Bakkum, 020 - 255 1541 / 1543, secretariaatTAC@amsterdam.nl
Kopie aan
Bijlage

Onderwerp TAC-advies Visie Zuidas 2015

Geachte mevrouw Van Grondelle,

Op 19 februari 2016 heeft u een advies gevraagd voor de Visie Zuidas 2015. Aangezien het hier gaat om een initiatief in de Hoofdgroenstructuur, is een advies van de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC) vereist. Dit advies vormt een noodzakelijk onderdeel van de toetsing aan de uitgangspunten van de Structuurvisie door B&W. De TAC is gehouden haar adviezen te baseren op de richtlijnen die zijn vastgelegd in het instrumentarium voor de Hoofdgroenstructuur van de 'Structuurvisie Amsterdam 2040 - Economisch sterk en duurzaam'.

Voor Zuidas geldt als primair toetsingskader de Visie Zuidas (september 2009).

In een eerder stadium heeft de TAC geadviseerd over de correctie van de begrenzing van de Hoofdgroenstructuur bij het project Beethoven (7 mei 2012), over de aanleg van een brug in het Beatrixpark (7 mei 2013), over sportpark Goed Genoeg (3 juni 2014) en over de functiewijziging van de kapel en het convict in het Beatrixpark (22 april 2015).

Beleidskader Structuurvisie

Delen van het plangebied vallen volgens de Structuurvisie Amsterdam 2040 onder het groentype sportpark, stadspark en begraafplaats. Bij de toetsing op inpasbaarheid worden de volgende voor het groentype sportpark geldende richtlijnen gehanteerd:

Sportpark	
Gebruik, gewenste beleving	Sportparken: alle terreinen voor (landgebonden) sport in verenigings- en/of clubverband. Sportparken worden gebruikt voor intensieve sportbeoefening en dienen daarnaast voor de recreatieve sportbeoefening en als onderdeel van het openbare leven op wijkniveau. De bezoekers zijn voornamelijk georganiseerde en ongeorganiseerde sporters en toeschouwers. De grotere parken hebben daarnaast een beperkte functie als wandelgebied. Belangrijk is dat de parken op een goede manier zijn ingebed in de stedelijke omgeving, vrij toegankelijk en uitnodigend zijn en geen geïsoleerde eenheden vormen. Onderscheid kan hierbij gemaakt worden naar (kleinschalige) stedelijke parken en de (grootschalige) groene sportparken.
Gewenste zonering	Velden, vrijetijdsaanbod (binnen en buiten) voor intensief gebruik, met ruimte voor toeschouwers. Waar afscheiding gewenst is groene randen met waterlijst voor verfraaiing en afscherming, rekening houdend met de sportfunctie.
Type beheer	Velden: intensief, gericht op een optimaal sportief gebruik. Groene Randen: intensief, gericht op groene verfraaiing van het sportpark, zowel voor de bezoekers als voor de omwonenden. Als het Sportpark in een ecologische structuur ligt dan dient het water in de waterlijst natuurvriendelijk (extensief) te worden aangelegd en onderhouden. Voorbeeld: sportpark Middenmeer, liggend in het Ecolint.
Ontsluiting	Intensief.
Bezoekersdruk	Hoog.
Voorbeelden	Stedelijke sportparken: Olympiaplein, J. Banckersweg, Jan van Galenstraat, Tuindorp Oostzaan, Tennispark Linnaeushof. Groene sportparken: Ookmeer, Middenmeer-Voorland, Sloten, Kadoelen, De Weeren, W.H. Vliegenbos.
Beleidsintentie	Stedelijke sportparken: Stedelijke sportparken zijn de (vaak kleinschalige) in de wijken geïntegreerde sportparken, waaronder tennisparken. Centraal staat het in stand houden van een kleinschalig fijnmazig sportaanbod. De velden en vrijetijdsaanbod (binnen en buiten) worden ingericht voor optimaal sportief gebruik. Bij voorkeur dienen gebouwde voorzieningen zoveel mogelijk geclusterd in aangrenzende bouwblokken te worden gevestigd. Groene sportparken: De groene sportparken zijn de grotere sportparken (waaronder de in het Sportplan genoemde topparken Bijlmerpark, Ookmeer, Eendracht, Sloten, Middenmeer-Voorland) die qua locatie nauw aansluiten op de groenstructuur van de stad (waaronder golfterreinen). Naast sportbeoefening staat hier ook groenbeleving en groene recreatie centraal. Bebouwing dient zoveel mogelijk in geclusterde vorm op het sportpark plaats te vinden. Het openbare en (fysiek) open karakter van de sportparken moet worden versterkt. Groene, recreatieve routes over het park verbinden stad en ommeland. Modernisering waarbij het bestaande groene karakter niet wezenlijk verandert geldt als inpasbaar binnen sportparken. Het sportpark is hoogwaardig landschappelijk vorm gegeven. Het groen dient vooral ter verbinding en verfraaiing. Een waterlijst om het gebied en een goede dooradering met sloten zorgt voor waterberging en biedt daarnaast kansen voor de natuur. Als het sportpark in of nabij een ecologische structuur ligt (Middenmeer in ecolint, Sportpark Sloten bij Groene As) dan dienen de waterpartijen met natuurvriendelijke oevers te worden ingericht en natuurvriendelijk te worden beheerd. Het bebouwings-/verhardingspercentage bedraagt op zowel stedelijke als groene sportparken maximaal circa 15% van de totale oppervlakte van het betreffende sportpark. Voor sportparken waar op het moment van vaststelling van de Structuurvisie al een hoger percentage voor bebouwing/verharding is én voor topparken (vastgesteld en vast te stellen in toekomstige Sportnota's), geldt een percentage van circa 20%. Kunstgras en verharding ten behoeve van sportuitoefening vallen niet onder de verhardingsnorm en zijn toegestaan. Parkeerfaciliteiten (inclusief gewapend gras) vallen wel onder de verhardingsnorm. Evenementen die aansluiten bij de mogelijkheden, het karakter, de omvang en de opzet van het sportpark (bijvoorbeeld sportevenementen en manifestaties).
Inpasbare voorzieningen	Recreatieve routes, voorzieningen voor intensief sportief en maatschappelijk (mede)gebruik, zoals een beheerdersgebouw, (multifuncitoneel) clubgebouw, maatschappelijke voorzieningen (kinderopvang, voorzieningen voor buurtactiviteiten en onderwijs), commercieel sportaanbod (indoorsport en leisurefuncties), commerciële functies (gezondheidscentra, fysio, kleinschalige overnachtingsmogelijkheden gelieerd aan topsport), mits een directe versterkende link aan het sportaanbod blijvend gegarandeerd kan worden. Op de groene sportparken zijn overdekte voorzieningen alleen inpasbaar als ze het groene karakter van het sportpark niet aantasten.

Bij de toetsing op inpasbaarheid worden de volgende voor het groentype stadspark geldende richtlijnen gehanteerd:

Stadspark	
Gebruik, gewenste beleving	Een groene, park- tot tuinachtige omgeving in een stedelijke context. Specifieke voorzieningen voor diverse doelgroepen zijn aanwezig. Natuurlijke elementen en tuin- en landschapsarchitectonische kwaliteiten vormen bijzondere attracties.
Gewenste zonering	Entreezone, parkzone met intensief en extensief gebruikte delen. Extensief gebruikte delen bij voorkeur met natuurlijk karakter (natuurzone).
Type beheer	Intensief tot extensief.
Ontsluiting	Maximaal.
Bezoekersdruk	Intermediair tot hoog.
Voorbeelden	Erasmuspark, Eendrachtspark, Baanakkerspark, Gijsbrecht van Aemstelpark, Sloterpark, Noorderpark, Westerpark, Vondelpark.
Beleidsintentie	Hoge bezoekersaantallen en een hoge gebruiksintensiteit. De voorzieningen en de ontsluiting moeten erop afgestemd zijn zoveel mogelijk mensen te bedienen, zonder dat het groene karakter verloren gaat. Binnen de randvoorwaarden van het recreatieve gebruik moet het beheer erop gericht zijn dat het park zoveel mogelijk verschillende soorten planten en dieren herbergt. Parken mogen niet opgevuld worden met verspreide, maar dominante bebouwing. Het cultuurhistorisch karakter moet in stand blijven. Het gebied moet zorgvuldig beheerd worden volgens een goedgekeurd beheerplan. Evenementen die aansluiten bij de mogelijkheden, het karakter, de omvang en de opzet van het park (bijvoorbeeld culturele en muzikale voorstellingen, sportevenementen en manifestaties).
Inpasbare voorzieningen	Entree- en parkzone: Informatieborden, kiosk of andere kleinschalige horecavoorziening, kleine sport/spel voorzieningen zoals kinderspeelplaats, speelweide, kinderbadje, fitnesstoestellen, kinderboerderij, centrum milieueducatie, verhard basketbalveld, kunstwerken e.d.. Tijdelijke toiletten (bijvoorbeeld bij evenementen of in de zomer bij de kinderbadjes). Grootte en uitvoering van de voorzieningen is afhankelijk van de grootte en de gebruiksintensiteit van het park. Natuurzone: Groene attracties zoals een natuurpad, rosarium of kruidentuin. Natuurlijke elementen mogelijk, zoals een natuurvriendelijke oever of bloemenweide. Geen parkeervoorzieningen. Oplossingen voor parkeren ten behoeve van voorzieningen moeten buiten het park worden gevonden. In totaal mag maximaal 5% van het stadspark verhard en/of bebouwd zijn. Voorkomen dat parken een overmaat aan voorzieningen krijgen. Nieuwe infrastructuur alleen als dat een recreatieve meerwaarde geeft.

Bij de toetsing op inpasbaarheid worden de volgende voor het groentype begraafplaats geldende richtlijnen gehanteerd:

Begraafplaats	
Gebruik, gewenste beleving	Begraafplaats annex contemplatieve omgeving. Stiltegebied, wandelgebied, natuurbeleving.
Gewenste zonering	Entreezone met voorzieningen, begraafterrein, buitensingel met ringsloot. Buitensingel en ringsloot natuurvriendelijk inrichten en beheren.
Type beheer	Intensief.
Ontsluiting	Maximaal.
Bezoekersdruk	Gemiddeld.
Voorbeelden	Vredenhof, De Nieuwe Ooster, Noorder Begraafplaats, Westgaarde, Buitenveldert.
Beleidsintentie	Behoud van rust en eventueel cultuurhistorisch karakter. Stimuleren van gebruik als wandel- en gedenkpark. Ruimte geven aan passende culturele activiteiten en uitingen. Kleinschalige evenementen (bijvoorbeeld informatiemarkt, culturele voorstellingen, herdenkingsbijeenkomsten).
Inpasbare voorzieningen	Entreezone: aula/ontvangstruimte, crematorium (enkel wanneer er een stads- en regiobrede afweging omtrent noodzaak en rentabiliteit is gemaakt), beheerverblijf/kantoor en eventuele culturele voorzieningen (museum/ tentoonstellingsruimte/ buurtcentrum) en kleinschalige horeca. Begraafterrein: informatieborden, begraaf- c.q. uitstrooivelden met urnenmuren/kasten, wasgelegenheden, gedenkmonumenten, kunstwerken, banken, prullenbakken, ed.

Het plan

De Visie Zuidas fungeert als overkoepelend kader voor de ontwikkeling tot 2030 van het gebied Zuidas en vormt de basis voor verdere uitwerkingen, zoals uitvoeringbesluiten en te actualiseren bestemmingplannen. De visie beschrijft hoe, waar en waarom ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden. Het vormt daarmee een richtinggevend kader voor huidige en toekomstige ontwikkelingen. Het is geen blauwdruk of dichtgetimmerd uitvoeringsprogramma, maar een flexibel kader. De Visie 2015 kent een aantal wijzigingen ten opzichte van de vorige visies. De belangrijkste zijn:

- Uitgangspunt is een besluit over Zuidasdok waarbij alleen de snelwegen onder de grond gaan en de sporen bovengronds blijven. Door de bovengrondse ligging van de sporen wijzigt de stedenbouwkundige opzet.

- Door dit besluit krijgt station Amsterdam Zuid de ruimte om door te groeien tot het tweede station van Amsterdam.

- De verdere verschuiving van top werklocatie naar een gemengde stad met wonen, werken en voorzieningen krijgt in deze visie vorm. Veel aandacht gaat uit naar het realiseren van een aantrekkelijk woongebied en de integratie van Zuidas in de omgeving.

- Om Zuidas bereikbaar te houden zal het percentage autogebruik naar beneden moeten. Om dit te bereiken wordt vol ingezet op het gebruik van fiets en OV.

- De focus komt niet alleen te liggen op het eindbeeld maar veel meer op de weg daar naar toe: wat moet er worden gedaan om Zuidas nu aantrekkelijk te houden, vooral tijdens de bouw?

- De ontwikkeling van Zuidas is een gezamenlijke opgave en zal met ontwikkelaars, bouwers, investeerders, andere overheden en vooral bewoners, instellingen en ondernemers van Zuidas vorm krijgen

De Visie Zuidas is een document op hoofdlijnen en maakt geen onderscheid tussen het groen binnen of buiten de Hoofdgroenstructuur. De delen van het groen binnen de grenzen van Zuidas die vallen binnen de Hoofdgroenstructuur behoren tot drie verschillende groentypen: Begraafplaats Buitenveldert als type begraafplaats, de velden van AFC als sportpark en het Beatrixpark als stadspark. Met uitzondering van de reeds bij de TAC bekend zijnde punten (behoud kapel en convict in Beatrixpark, aanpassen begrenzing bij project Beethoven, draaien van sportpark Goed Genoeg, aanpassing begrenzing Hoofdgroenstructuur op diverse plekken aan de nieuwe situatie dok, herinrichting van het zuidelijk gedeelte van het Beatrixpark inclusief uitbreiding van het wateroppervlak) worden er in het concept van de Visie Zuidas 2015, ten opzichte van de Visie uit 2009, geen wijzigingen binnen de grenzen van de Hoofdgroenstructuur voorgesteld. Wel worden er maatregelen en ambities beschreven, die de groenstructuur in de toekomst kunnen versterken. Afdeling Zuidas stelt voor om de in de visie nu nog ontbrekende

relatie met de Hoofdgroenstructuur expliciet te benoemen door in de inleiding van hoofdstuk 4 'verbonden door groen en water' een alinea toe te voegen, die verwijst naar de Hoofdgroenstructuur. In dat hoofdstuk zijn drie doelen benoemd:
1 Groen en water in en rondom Zuidas toevoegen en verbeteren voor divers en intensief gebruik
2 Groen en water in en rondom Zuidas beter verbinden en toegankelijk maken
3 Groen en water in de openbare en privéruimte dragen bij aan een Zuidas die leefbaar, robuust en regenbestendig is

Het Beatrixpark zal met alle ontwikkelingen in de omgeving intensiever en diverser gebruikt gaan worden. Het park moet daar op voorbereid zijn. Het moet zich geleidelijk aanpassen aan de veranderende behoeftes van huidige en toekomstige gebruikers van Zuidas: van bewoners, studenten, werkers en toeristen. Daar wordt met de huidige herinrichting al aan gewerkt. Delen van het Beatrixpark, waaronder het zuidelijke deel, worden ingericht voor intensiever gebruik. In andere stukken van het park zal juist ruimte zijn voor beleving van stilte, natuur en rust. De recreatieve waarde van de groene begraafplaatsen Zorgvlied en Buitenveldert kan worden versterkt met extra bruggen. Sportpark Goed Genoeg (AFC) wordt volledig vernieuwd en hetzelfde geldt voor SC Buitenveldert, dat op termijn een nieuwe plek krijgt aan de noordzijde van A.J. Ernststraat. Ook de Zuidasbewoners moeten in de toekomst beide sportterreinen kunnen gebruiken.

Het fietsnetwerk rond station Amsterdam Zuid kan worden verbeterd door de aanleg van de Daklaan: een verhoogde fietsverbinding, die loopt van het Beatrixpark naar de Parnassusweg. Door de Daklaan groen in te richten kan het ook als park midden in Zuidas fungeren. In Parijs (Promenade Plantée) en New York (The High Line) bevinden zich succesvolle voorbeelden van dergelijke hoge parken. Zo kan ook de Daklaan een identiteitsdrager van Zuidas worden.

Advies

Op grond van de door u verstrekte informatie (notitie adviesverzoek TAC inzake concept Visie Zuidas 2015 d.d. 19 februari 2016, Visie Zuidas concept 16 december 2015) constateert de TAC dat de visie inpasbaar is in de Hoofdgroenstructuur. Deze conclusie is mede gebaseerd op uw bevestiging dat de beoogde ontwikkelingen op grond van de in de visie opgenomen ambities en hoofdlijnen niet conflicteren met de algemene beleidsregels vanuit de Hoofdgroenstructuur en de toezegging om de notie van de ligging in de Hoofdgroenstructuur alsnog expliciet in de visie te benoemen. Dit laat onverlet dat de visie niet bruikbaar is als toetsingskader voor de TAC, iets wat vanuit het Structuurvisiebeleid wel wordt vereist. Deze beperkte bruikbaarheid als toetsingskader kwam ook al bij de visie uit 2009 naar voren.

We stellen vast dat er een grote omslag heeft plaatsgevonden in de relatie tussen Zuidas en groen. De betekenis van het groen in een verdichtende stad wordt op waarde geschat en kan op basis van de visie verder vorm worden gegeven. Daarbij is er al sprake van meer groen en water in het gebied en we hopen dan ook dat de visie daadwerkelijk zo vorm zal worden gegeven. Cruciaal is daarbij dat de vergroening voor een belangrijk deel buiten de Hoofdgroenstructuur plaatsvindt, bijvoorbeeld in de vorm van groene daken en postzegelparken en de benadering van water en groen als integrale delen. Dit laatste uitgangspunt is niet in het toetsingskader van de Hoofdgroenstructuur opgenomen, wij kunnen ons er wel in vinden. Het besef dat het behoud en

de kwaliteitsbewaking van het groen in de stad onmisbaar is voor de versterking van de (inter)nationale concurrentiepositie en economische aantrekkingskracht van Amsterdam is doorgedrongen en zien we ook verwerkt in de visie. Er is sprake van een beter doordachte groenstructuur, wat zich uit in fijnmazigere invulling van het groen, meer samenhang met doorlopende routes in het groen en het leggen van een relatie met de groene scheggen. De Daklaan is een mooi voorbeeld van dubbel grondgebruik en functionele vergroening van dit gebied.

Rondom het aanwezige groen heeft een stedelijke verdichting plaatsgevonden. De kunst is nu om groen en bebouwing tot een logisch geheel te laten functioneren. De wijze waarop dient in nauwe afstemming met de aanwezige groengebruikers c.q. beheerders te worden vormgegeven. Op de ene plek is dat een brug, op de andere plek dient de verbinding mogelijk meer op het vlak van medegebruik van voorzieningen te worden gezocht. Zo zoekt begraafplaats Buitenveldert al actief uitwisseling met studenten van de nabij gelegen Rietveldacademie en staat hun brasserie open voor de buurt. Ook het clubgebouw van AFC biedt mogelijkheden op dat vlak. Het onderscheid naar groentypes is van wezenlijk belang binnen de Hoofdgroenstructuur, met deze differentiatie dient rekening te worden gehouden als het gaat om het openbaar maken van de verschillende onderdelen. Een volgende stap is nog om de verschillende gebruiks- en belevingskwaliteiten van het groen te verwerken in de visie en daardoor meer sturend te zijn in de differentiatie van het groen. De groentypen indeling van de Hoofdgroenstructuur geeft daarvoor een goede basis. Welke plekken lenen zich voor ontspanning en rust en waar is het groen juist gericht op activiteit en reuring? Zo kan de potentie van bijvoorbeeld het Beatrixpark in deze omgeving met verdere verstedelijking beter worden benut.

Bij de advisering over de functiewijziging van de kapel en het convict in het Beatrixpark is de garantie dat het park in de uiteindelijke situatie in omvang gelijk blijft als kwalitatieve meerwaarde benoemd. Dit groen voor roodprincipe voor de omvang van het Beatrixpark dient ook voor deze visie onverminderd te gelden. Het diffuse karakter van de begrenzing met het project Beethoven vormt hierbij onmiskenbaar een bedreiging.

Aansluitend benoemen we een aantal kansen die ten goede kunnen komen aan de Hoofdgroenstructuur in Zuidas en het groen in het algemeen. De ambities voor het groen zijn duidelijk verwoord in deze visie, daarmee biedt het echter voor de Hoofdgroenstructuur nog geen toetsingskader voor toekomstige ontwikkelingen. De TAC heeft daar wel degelijk behoefte aan voor dit complexe gebied. De voorliggende visie is niet het instrument om dat kader te bieden. Een latere uitwerking die als zodanig kan functioneren vraagt beslist nog om een vertaalslag van de hier geschetste ambities, zeker als de koppeling van water, groen en andere duurzaamheidsopgaven daarin als uitgangspunt meegenomen zal worden. Deze uitwerking zien we graag langs voor advies. In dat opzicht is een dergelijke uitwerking een interessante exercitie waar Zuidas zelf voordeel aan zal hebben maar die ook van belang kan zijn voor de Hoofdgroenstructuur elders in de stad. Een dergelijk toetsingskader biedt flexibiliteit en komt meer tegemoet aan de specificiteit en complexiteit van Zuidas.

Op het moment dat zich nieuwe groenelementen aandienen die naar omvang en kwaliteit van het groen in aanmerking komen voor het uitbreiden van de Hoofdgroenstructuur dan zien wij dat als

een stedelijk belang. In potentie is het met name de Daklaan, ook al is die pas in 2030 aan te leggen, die hiervoor in aanmerking komt.

Hoogachtend,

Dr. M.C. van Schendelen
Voorzitter van de Technische
Adviescommissie Hoofdgroenstructuur

Drs. ing. N. Bosch
Secretaris TAC